

Н. Л. Михальчишин, О.-І. М. Демків
Національний університет «Львівська політехніка»

ОЦІНЮВАННЯ І ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ ЛКП «ЗАЛІЗНИЧНЕТЕПЛОЕНЕРГО»

Ї Михальчишин Н. Л., Демків О.-І. М., 2014

Обґрунтовано недостатність наявності конкурентних відносин на певних товарних ринках національної економіки для забезпечення максимально можливого рівня ефективності діяльності підприємств, що зумовлює необхідність функціонування ринків у стані природних монополій. Зазначено, що недоцільність відмови від функціонування ринку в стані природної монополії зумовлює потребу дослідити можливості підвищення ефективності таких структур через застосування альтернативних до конкурентного тиску механізмів, одним із яких є державно-приватне партнерство. Описано особливості проходження етапів визначення оптимальної форми державно-приватного партнерства, якими є аналіз проблем функціонування конкретних суб'єктів природних монополій, дослідження особливостей кожної з форм державно-приватного партнерства, оцінювання здатності форм державно-приватного партнерства усунути наявні на підприємстві прояви неефективності. Встановлено оптимальну для досліджуваного підприємства форму державно-приватного партнерства, яка може впроваджуватись на місцевому та загальнодержавному рівнях. В результаті дослідження визначено, що, за умов застосування індивідуального підходу до вибору форми державно-приватного партнерства та збереження необхідного рівня впливу органів державної влади та органів місцевого самоврядування на діяльність суб'єкта господарювання, державно-приватне партнерство є ефективним механізмом мінімізації проявів проблем неефективності суб'єктів господарювання, що функціонують на ринках природних монополій та на суміжних ринках.

Ключові слова: природна монополія, суміжний ринок, неефективність природної монополії, державно-приватне партнерство.

N. L. Mykhalchyshyn, O.-I. Demkiv
Lviv Polytechnic National University

EVALUATION AND SELECTION OF OPTIMAL FORM OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS FOR THE LME “ZALIZNYCHNETEPLOENERHO”

Ї Mykhalchyshyn N. L., Demkiv O.-I., 2014

In the article lack of availability of competitive relations in certain commodity markets of the national economy to ensure maximum possible efficiency of enterprises, which necessitates the functioning of markets in a state of natural monopoly, was justified. Under certain conditions, only this type of market model makes it possible to minimize the price level and optimize production costs. It was determined that despite the growth of enterprises activity indicators in the monopoly market structure, potential of improving the efficiency of

these markets compared with the competitive structure are not fully implemented. It was noted that the lack of appropriateness of failure of market functioning in a state of natural monopoly makes it necessary to study the possibility of increasing the efficiency of these structures through the use of alternative mechanisms to competitive pressures, one of which is a public-private partnership.

Features of passage stages determine the optimal form of public-private partnerships, that include analysis of specific problems of the natural monopolies, studying the characteristics of each form of public-private partnerships, evaluating the ability of public-private partnerships to eliminate existing inefficiency problems and determination from results of the analysis of the optimal shape, were described.

Main problems functioning LME “Zaliznychneteploenerho” according to the components of the internal environment, were identified and systematized based on the analysis of financial and statistical reports, analysis of the company activity. Influence the factors of external environment on enterprise, such as belonging to communal ownership and natural monopolies, the impact of public policy on regulation of natural monopolies and entities operating in related markets, were characterized.

Public-private partnerships as a tool for solving problems of the natural monopolies have been characterized. The most common forms of public-private partnerships with their features such parameters as the term agreement, obligations of the parties, the distribution of risk, advantages and disadvantages, etc. have been described. Evaluation of the ability of each form of public-private partnerships to solve any problems LME “Zaliznychneteploenerho” activities was conducted.

Inability to use the following types of contractual alternatives as privatization, lease agreements, contracts for services and contracts management through weighty social value of the entity and the need for the involvement of private investment, has been set based on evaluation of public-private partnerships. The optimal form of public-private partnership for the sampled enterprises, which can be implemented at the local and national levels, was established.

As a result of the study it was determined that, through the use of an individual approach to the choice of the form of public-private partnerships and maintaining the required level of impact of state and local governments to the activities of the entity, public-private partnerships are an effective mechanism to minimize the manifestations of problems ineffectiveness of entities operating in the markets of natural monopolies and in adjacent markets.

Key words: natural monopoly, related market, inefficiency of natural monopoly, public-private partnerships.

Постановка проблеми. Функціонування економічної системи на засадах ринкової економіки передбачає пріоритетність формування, підтримки та розвитку конкурентних відносин практично в усіх сферах суспільного виробництва, оскільки саме в умовах конкуренції найповніше задовольняються потреби споживачів за мінімізації виробничих витрат та, відповідно, рівня цін, оптимізації обсягів виробництва продукції, а також досягнення необхідного рівня диференціації продукції тощо. Однак складовою економіки будь-якої сучасної розвиненої країни є певні ринки, на яких конкуренція не забезпечує максимально можливого ефективного задоволення попиту внаслідок наявності певних технологічних особливостей виробництва. Деякі ринки ефективно можуть функціонувати за відсутності постійної конкуренції, їх називають ринками, що перебувають у стані природної монополії. В умовах функціонування на таких ринках суб'єкти господарювання не зазнають конкурентного тиску, тому їх діяльність може характеризуватись певною неефективністю, що вимагає застосування альтернативних до конкурентного тиску засобів, зокрема форм державно-приватного партнерства, які б дали змогу подолати таку неефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження закономірностей функціонування природних монополій зробили В. Д. Базилевич, Г. М. Филюк, Н. Б. Малахова,

І. О. Анохіна та Г. І. Башнянин. Застосування державно-приватного партнерства як стратегії фінансування державних (муніципальних) проектів досліджували Н. Доценко-Білоус, Н. Уайт та ін.

Цілі статті. Для оцінювання та вибору оптимальної форми державно-приватного партнерства для конкретного суб'єкта господарювання необхідно виявити проблеми, що виникають в діяльності підприємства на певному ринку природної монополії та суміжному ринку, визначити сфери їх прояву, проаналізувати форми державно-приватного партнерства та виявити їх вплив на вирішення наявних проблем.

Виклад основного матеріалу. Природна монополія – це стан товарного ринку, на якому державою визнається вища неефективність конкуренції порівняно з монополією, внаслідок наявності ефекту економії на масштабах виробництва та досягнення середніми загальними витратами мінімуму за умови функціонування на ринку лише одного суб'єкта господарювання [1, с. 70].

Відповідно до чинного законодавства сфера теплопостачання належить частково до ринків природної монополії та частково до суміжних ринків, оскільки охоплює виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, для яких відсутня конкуренція, що пов'язано з наявністю істотних бар'єрів входження на ринок (економія на масштабах виробництва, вертикальна інтеграція, еластичність і темпи зростання попиту, інституційні бар'єри, пов'язані з ліцензуванням діяльності суб'єктів господарювання на ринках природної монополії та на суміжних ринках) та бар'єрів виходу з ринку (високий рівень витрат для переходу на інший ринок, витрат, пов'язаних з банкрутством).

Причиною функціонування ринку транспортування теплової енергії в умовах природної монополії є необхідність існування розвиненої інфраструктури (розгалуженої системи теплотрас) для забезпечення процесу транспортування теплової енергії, яку з технологічних причин може використовувати лише одне підприємство. Побудова ж дублювальної інфраструктури неможлива або ж недоцільна, оскільки спричинятиме зростання собівартості послуги та відповідно тарифів на неї.

Саме виробництво, транспортування і реалізація теплової енергії для опалення і гарячого водопостачання житлового фонду, об'єктів соціально-культурного та промислово-виробничого призначення міста і підприємницької діяльності є основним напрямом діяльності Львівського комунального підприємства «Залізничнетеплоенерго» (надалі – ЛКП «Залізничнетеплоенерго»), створеного згідно з рішенням виконавчого комітету Львівської обласної ради 29 грудня 1990 року, яке розпочало свою діяльність з 1 січня 1991 року, підпорядковується управлінню інженерного господарства Львівської міської ради, що є представником територіальної громади м. Львова [2]. ЛКП «Залізничнетеплоенерго» – єдине підприємство, яке транспортує теплову енергію для споживачів Залізничного, Шевченківського та Франківського районів м. Львова, а саме: подає опалення до 526 будинків, гарячу воду – до 370 будинків, а також обслуговує 48 установ освіти та 9 медичних закладів [3]. Решту території міста обслуговує інше комунальне підприємство – ЛКП «Львівтеплоенерго». Такий розподіл ринку теплопостачання дає можливість теплопостачальним організаціям зловживати ринковим становищем.

За результатами аналізу господарської діяльності ЛКП «Залізничнетеплоенерго» впродовж 2010–2012 рр. можливо виявити певні проблеми функціонування підприємства, зокрема за компонентами внутрішнього середовища підприємства (табл. 1), відповідно до положень стратегічного менеджменту [4, с. 124].

Існування проблем функціонування ЛКП «Залізничнетеплоенерго» (див. табл. 1) спричинено певними зовнішніми факторами, які не залежать від підприємства. Зокрема, це статус суб'єкта природної монополії, який перебуває у комунальній власності, та державна політика в сфері регулювання діяльності суб'єктів господарювання, що діють на ринках природних монополій та на суміжних ринках. Наслідком впливу на діяльність ЛКП «Залізничнетеплоенерго» зовнішніх факторів є соціальна спрямованість його діяльності, зокрема, неможливість встановити однакову вартість надаваних послуг для всіх споживачів. Суттєво впливає на діяльність ЛКП «Залізничнетеплоенерго» приховане злиття органів управління підприємства та органів, які наділені контрольно-наглядовими функціями в сфері діяльності відповідного підприємства. Отже, для підприємства створюються «тепличні» умови, що проявляється у лояльності до нього з боку органів державної

влади та органів місцевого самоврядування, що можливо мінімізувати або ж повністю подолати, застосувавши оптимальну форму державно-приватного партнерства.

Таблиця 1

**Проблеми функціонування ЛКП «Залізничнотеплоенерго»
відповідно до компонент внутрішнього середовища підприємства¹**

№ з/п	Компонента внутрішнього середовища	Виявлені проблеми функціонування
1	Маркетинг	– незадовільна якість послуг; – відсутність дієвих механізмів моніторингу якості послуг та коригування вартості послуги неналежної якості; – непрозора система формування тарифів на теплову енергію, зокрема, за рахунок використання двоставкового тарифу.
2	Виробництво	– відсутність дієвої системи контролю за витратами підприємства на предмет їх обґрунтованості та мінімізації; – застарілість застосовуваних технологій та зношеність устаткування.
3	Фінанси	– збитковість діяльності або ж незначні розміри чистого прибутку; – постійне зростання дебіторської заборгованості, яке зумовлене переважно низьким рівнем оплати за спожиті послуги; – відсутність дієвих механізмів погашення споживачами заборгованості за спожиті послуги.
4	Персонал	– громіздка організаційна структура підприємства з надмірною кількістю адміністративно-управлінського персоналу, що ускладнює управлінську діяльність; – відсутність стимулів до оптимізації організаційної структури та підвищення ефективності праці; – неефективна кадрова політика.
5	Дослідження та розробки	– нездатність за наявного на підприємстві рівня модернізації устаткування повною мірою забезпечити мінімізацію витрат виробництва; – невикористання можливості переходу централізованої системи теплопостачання на застосування нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії, що б дало змогу суттєво мінімізувати рівень витрат виробництва.

Відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому законодавством України [9].

Запровадження державно-приватного партнерства у діяльність ЛКП «Залізничнотеплоенерго» повинно забезпечити зацікавленість суб'єктів управління підприємством у здійсненні ефективного господарювання та раціонального використання наявних ресурсів, а також розширити джерела та збільшити обсяги інвестування у виробничі фонди. Водночас, розширення відповідно до угоди повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері контролювання досягнення підприємством певних заданих параметрів господарської діяльності сприятиме забезпеченню належної якості надаваних послуг.

Процес вибору оптимальної форми державно-приватного партнерства для конкретного підприємства передбачає аналіз особливостей кожної з форм. Законодавством України не встановлено обмеження на можливість використання будь-яких форм державно-приватного партнерства; при цьому вид договору, що укладається, встановлює орган, що приймає рішення про здійснення державно-приватного партнерства [9]. На сучасному етапі розвитку економічних відносин науковці виділяють певні форми державно-приватного партнерства (див. табл. 2).

¹ Склали автори на основі: [5; 6; 7; 8].

Характеристика форм державно-приватного партнерства¹

№ з/п	Назва форми	Характеристика форм державно-приватного партнерства
1	2	3
1	Контракти на послуги (державні контракти)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: від декількох місяців до декількох років; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: державний партнер; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об'єкт партнерства: державний партнер, можливе часткове залучення приватної сторони; – сторона угоди, що здійснює управління об'єктом партнерства: держава; – зобов'язання приватного партнера: виконання певних завдань з операційної діяльності щодо впровадження, функціонування та отримання нового обладнання; – розподіл ризиків: навантаження ризику майже повністю покладається на державного партнера; – переваги: можливість використання державою технічного, технологічного, організаційного та управлінського досвіду, а також кадрового потенціалу приватного сектору; – недоліки: пасивна участь приватного партнера в процесах інвестування коштів у основні засоби; точковий вплив угоди на забезпечення ефективності діяльності підприємства внаслідок залучення приватної сторони лише до окремих напрямів діяльності суб'єкта господарювання.
2	Контракти на управління (O&M, OM&M)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: від двох до п'яти років; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: держава; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об'єкт партнерства: держава; – сторона угоди, що здійснює управління об'єктом партнерства: приватний партнер; – зобов'язання приватного партнера: забезпечення належного функціонування об'єкта партнерства та здійснення управління; – розподіл ризику: перекидання управлінських ризиків на приватний сектор, а також закріплення навантаження комерційного ризику за державою; – переваги: можливість стимулювання суб'єктів управління підприємством до забезпечення високого рівня ефективності суб'єкта господарювання виплатою винагород у вигляді премій, розмір яких залежить від рівня ефективності діяльності (прибутку чи інших показників); – недоліки: відсутність участі приватної сторони в інвестиційних процесах.
3	Лізингові угоди (BLT, BLTM, LROT)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: від п'яти до п'ятнадцяти років; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний сектор; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об'єкт: державний партнер; – сторона угоди, що здійснює управління об'єктом: приватний партнер; – зобов'язання приватного партнера: забезпечити функціонування та управління об'єктом, а також його утримання; здійснення платежів за лізинговою угодою уряду країни; – розподіл ризику: перенесення основного навантаження комерційного та управлінського ризиків на приватний сектор; – переваги: наявність у приватного підприємства стимулів до зменшення витрат виробництва та підтримання належного рівня якості продукції для забезпечення отримання прибутків; – недоліки: доцільність застосування угод цього типу для об'єктів, що є прибутковими, натомість, здебільшого, об'єктами державно-приватного партнерства є проекти з мінімальним рівнем окупності; відсутність участі приватного партнера в інвестуванні.
4	ROT (відновлення – управління – передача)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: від двадцяти до тридцяти років; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний партнер; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об'єкт: приватний партнер; – сторона угоди, що здійснює управління об'єктом: приватний партнер; – зобов'язання приватного партнера: прийняття в управління вже існуючого об'єкта, здійснення відновлення об'єкта та управління ним; – розподіл ризику: рівномірність розподілу ризику між сторонами угоди; – переваги: можливість широкого застосування цього типу угоди, оскільки більшість об'єктів державно-приватного партнерства на сучасному етапі потребують саме відновлення інфраструктури, а не будівництва; – недоліки: закріплення певного рівня ризику за державним партнером; можливість втрати державою належного рівня контролю за функціонуванням підприємства.

¹ Склали автори на основі: [10, с. 3–5; 11; 12, с. 38–43].

1	2	3
5	ВОТ (будівництво–управління–передача)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: від двадцяти до тридцяти років; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний партнер; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об’єкт: приватний партнер; – сторона угоди, що здійснює управління об’єктом: приватний партнер; – зобов’язання приватного партнера: будівництво об’єкта, управління ним, відтак передавання державі; – розподіл ризику: перекладення ризиків діяльності в повному обсязі на приватний сектор; – переваги: повне перекладення ризиків на приватний сектор; забезпечення інвестування в об’єкт, зазвичай лише приватного партнера; – недоліки: відсутність у держави можливості активно впливати на діяльність підприємства, що може становити загрозу, якщо об’єкт партнерства належить до соціально важливих галузей економіки.
6	ДВОТ (проектування–будівництво–управління–передача)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: переважно довготривалі угоди. – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний партнер; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об’єкт партнерства: державний та приватний партнер за домінування участі держави; – сторона угоди, що здійснює управління об’єктом партнерства: приватний партнер; – зобов’язання приватного партнера: здійснення проектування, будівництва та утримання об’єкта; – розподіл ризику: рівномірність розподілу ризику між сторонами угоди та можливість зниження майбутніх непередбачуваних витрат; – переваги: можливість застосування приватним сектором комплексного підходу до реалізації проекту завдяки участі на всіх етапах його реалізації; отримання додаткових переваг державою внаслідок застосування такої форми партнерства для проектів, які є витратнішими під час експлуатації об’єкта, аніж у період розроблення та впровадження; – недоліки: потреба здійснення державою інвестування коштів у об’єкт партнерства.
7	ДВФО (проектування–будівництво–фінансування–управління)	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: від двадцяти п’яти до тридцяти років (іноді довше); – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний партнер; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об’єкт: приватний партнер; – сторона угоди, що здійснює управління об’єктом: приватний партнер; – зобов’язання приватного партнера: здійснення проектування, будівництва, фінансування та управління проектом; після закінчення терміну дії угоди приватній стороні може бути передано право власності на об’єкт. – розподіл ризику: основне навантаження ризику припадає на приватного партнера; – переваги: передбачення найефективнішого, порівняно з іншими контрактами, механізму залучення інвестицій приватного сектору; наявність конкурсної системи вибору представника приватного сектору, з яким буде укладено угоду; відсутність необхідності державного фінансування проекту; – недоліки: можливість втрати впливу державного партнера на функціонування підприємства, що може становити загрозу для соціально важливих галузей.
8	Концесія	<ul style="list-style-type: none"> – термін: від сорока до п’ятдесяти років; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний сектор; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об’єкт: приватний партнер; – сторона угоди, що здійснює управління партнерством: приватний партнер; – зобов’язання приватного партнера: прийняття рішень щодо управління підприємством та інвестування, утримання об’єкта в належному стані; – розподіл ризику: майже повне перенесення ризиків на приватного партнера; – переваги: створення системи стимулювання концесіонера до здійснення ефективної діяльності, зокрема стратегічного планування, диверсифікації ризиків, налагодження довготривалих ділових стосунків між сторонами угоди; – недоліки: можлива втрата державою необхідного рівня впливу на функціонування підприємства, що може становити загрозу у разі соціально важливого об’єкта партнерства.

1	2	3
9	Приватизація	<ul style="list-style-type: none"> – термін дії: безстроковий; – сторона угоди, яка має право на кінцевий дохід: приватний партнер; – сторона угоди, яка здійснює інвестування в об'єкт: приватний сектор; – сторона угоди, що здійснює управління об'єктом: приватний партнер; – зобов'язання приватного партнера: управління підприємством, його утримання та інвестування у виробництво; – розподіл ризику: повне перенесення ризиків на приватний сектор; – переваги: подолання проблеми «державного підприємства» внаслідок відчуження майна, що перебуває у державній власності; – недоліки: зміна форми власності, що зумовлює втрату державою прямого впливу на підприємство.

Для визначення оптимальної форми державно-приватного партнерства необхідно проаналізувати здатність кожної з форм вплинути на вирішення проблем, що існують на підприємстві (в цьому випадку на ЛКП «Залізничнотеплоенерго») та у галузі (див. табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика здатності форм державно-приватного партнерства вплинути на вирішення наявних на ЛКП «Залізничнотеплоенерго» проблем з урахуванням можливості (+), неможливості (-) та часткового (+/-) вирішення наявних проблем

№ з/п	Форма державно-приватного партнерства	Компонента внутрішнього середовища підприємства				
		Маркетинг	Виробництво	Фінанси	Персонал	Дослідження та розробки
1	Контракти на послуги	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
2	Контракти на управління	+/-	+	+	+	+/-
3	Лізингові угоди	+	+	+/-	+	-
4	ROT «Відновлення–управління–передача»	+	+	+/-	+	+/-
5	BOT «Будівництво–управління–передача»	+	+	+/-	+	+/-
6	DBOT «Проектування–будівництво–управління–передача»	+	+	+/-	+	+/-
7	DBFO «Проектування–будівництво–фінансування–управління»	+	+	+/-	+	+/-
8	Концесія	+	+	+	+	+/-
9	Приватизація	-	-	+/-	-	-

Умови контракту на послуги (див. табл. 3) частково впливають на вирішення багатьох проблем, оскільки певні зобов'язання бере на себе приватний партнер, який не володіє необхідним обсягом повноважень для впливу на діяльність підприємства загалом. Ефективність упровадження контрактів на управління залежить від системи стимулювання приватної сторони, проте передбачає оптимізацію кадрової політики підприємства, мінімізацію рівня витрат виробництва, що загалом забезпечить підвищення фінансової стійкості підприємства; сприятиме вирішенню проблем якості продукції, стимулюватиме інноваційну діяльність. Укладення лізингових угод не передбачає інвестування приватним партнером в об'єкт партнерства, тому цей тип контракту не вирішує проблеми впровадження інновацій на підприємстві; через обмежений вплив приватної сторони на проблему несплати споживачами вартості спожитих послуг, тому ця форма партнерства лише частково вирішує фінансові проблеми. Використання переваг контрактів типу ROT, BOT, DBOT, DBFO передбачає варіювання ступеня участі приватної сторони на всіх етапах створення, відновлення та функціонування підприємства, що, практично у всіх випадках, забезпечуватиме вирішення проблем підприємства, які стосуються маркетингу, виробництва та

персоналу; можливість лише часткового вирішення проблем, пов'язаних з фінансовим станом підприємства, з відсутністю у приватної сторони важелів впливу на зниження рівня дебіторської заборгованості. Запровадження концесії дає змогу вирішити більшість наявних проблем завдяки ефективному поєднанню користування і розпорядження об'єктом партнерства приватним партнером та володіння об'єктом державою; здатність лише частково вирішувати проблеми модернізації обладнання та технологій зумовлена монополією становищем підприємства. Застосування приватизації не здатне повністю вирішити жодну з наявних на підприємстві проблем і недоцільне через соціальне значення підприємства та можливу втрату органами державної влади та органами місцевого самоврядування ефективних важелів впливу на підприємство.

Отже, форма державно-приватного партнерства, яка дає можливість впливати на вирішення проблем, що виникають у внутрішньому середовищі ЛКП «Залізничнетеплоенерго», – концесія. Оскільки ринок тепlopостачання характеризується розгалуженою тепловою мережею, то, допустивши цілковиту приватну форму власності на таких об'єктах, держава в особі державних органів та територіальні громади можуть втратити контроль над використанням соціально важливого об'єкта. З іншого боку, концесія через довготривалий період укладення договорів практично замінює приватну форму власності, надаючи приватній стороні контракту максимальну свободу в прийнятті рішення щодо організації управління, фінансування, розподілу доходу тощо, а зі складових власності приватна сторона максимально користується конкретним об'єктом, певною мірою володіє ним, однак позбавлена права розпоряджатись таким об'єктом, що залишається прерогативою держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Застосування механізмів державно-приватного партнерства для підприємств сфери тепlopостачання, що є суб'єктами природних монополій, дає змогу забезпечити підвищення ефективності функціонування таких суб'єктів господарювання, однак належність більшості таких підприємств до соціально важливих галузей національного господарства вимагає ґрунтовного дослідження необхідності певного впливу органів державної влади та органів місцевого самоврядування на їх функціонування. Забезпечення вибору оптимальної форми державно-приватного партнерства в кожному окремому випадку вимагає застосування індивідуального підходу в процесі здійснення аналізу наявних проявів неефективності суб'єкта господарювання, а також дослідження здатності кожної з форм державно-приватного партнерства вирішити проблеми, що існують на підприємстві. Проте додаткового дослідження потребує можливість різних форм державно-приватного партнерства вплинути на зовнішнє середовище, в якому функціонує певне підприємство, а також їх взаємозв'язок з тимчасовістю чи постійністю природної монополії, що може вплинути на вибір оптимальної форми державно-приватного партнерства з урахуванням часового проміжку її запровадження.

1. Демків О.-І.М. *Сутність природної монополії та проблеми боротьби з її неефективністю* / О.-І. М. Демків, Н.Л. Михальчишин // *Матеріали III міжн. наук.-практ. конф. [«Проблеми формування та реалізації конкурентної політики»]* (Львів, 19–20 вер. 2013 р.). – Львів: АртДрук, 2013. – С. 70–71. 2. *Статут Львівського комунального підприємства «Залізничнетеплоенерго»*. 3. *Львів готується до опалювального сезону*[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zik.ua/ua/news/2011/05/17/288026>. 4. Кіндрацька Г. І. *Стратегічний менеджмент: навч. посіб.* / Г. І. Кіндрацька. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К.: Знання, 2010. – 406 с. 5. *Баланс Львівського комунального підприємства «Залізничнетеплоенерго» за 2010–2012 рр.* 6. *Звіт про фінансові результати Львівського комунального підприємства «Залізничнетеплоенерго» за 2010–2012 рр.* 7. *Річний зведений звіт планово-економічного відділу ЛКП «Залізничнетеплоенерго» за 2010–2012 рр.* 8. *Річний зведений звіт про дебіторську заборгованість ЛКП «Залізничнетеплоенерго» за 2010–2012 рр.* 9. *Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17/conv>. 10. Доценко-Білоус Н. *Державно-приватне партнерство в Україні: стратегії фінансування державних/муниципальних проектів* // *Матеріали навч. семінару* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eef.org.ua>. 11. Нед Уайт. *Державно-приватне партнерство в сільському господарстві: міжнародний досвід та перспективи для України* // *Презентація* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2014/01/Edward-White-PPPs-in-Agriculture-for-Ukraine-UKR-1.pdf>. 12. Михальчишин Н. Л. *Регулювання діяльності природних монополій: навч. посіб.* – Львів, 2009. – 200 с.